

УДК: 338.48

ЗАСТОСУВАННЯ SWOT-АНАЛІЗУ ЯК БАЗИСНОЇ УМОВИ ПРИ ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Олександр Клочковський; Вікторія Клочковська

*Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Вінниця, Україна*

Резюме. Розглянуто питання використання потенційних можливостей туристично-рекреаційних ресурсів, підприємств туристичного бізнесу й історико-культурного потенціалу Вінницької області. Це дозволить не лише поліпшити економічний стан, але й вплинути на соціальний рівень життєзабезпечення та розвиток інфраструктури у регіоні. В умовах трансформаційних змін в економіці туристичний бізнес є перспективним з погляду динамічності розвитку та потенційної прибутковості, а його безпосередній розвиток у регіоні веде до підвищення конкурентоспроможності держави. Йдеться про стратегічний розвиток туристичної сфери Вінницької області й визначено базисну умову – це аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на розвиток галузі. Максимальне використання туристичного потенціалу можливе за умови детального врахування усіх факторів, що можуть сприяти або гальмувати зростання галузі туризму. Проаналізовано зміст і вплив сильних і слабких сторін, а також потенційних можливостей і загроз з подальшим формуванням матриці SWOT-аналізу. Наголошено на необхідності застосування SWOT-аналізу як одного із інструментів стратегічного аналізу, який широко використовується в зарубіжній практиці. SWOT-аналіз – це зручний інструмент дослідження, необхідний для усвідомлення можливостей та загроз, або того, що знаходиться поза зоною нашого впливу. Можливості – група зовнішніх факторів, які за сприятливих умов і у разі нашого усвідомлення їхнього змісту можуть позитивно впливати на розвиток досліджуваного явища. А загрози – це група зовнішніх факторів, що становлять небезпеку і не піддаються впливу і корегуванню з боку об'єкта, у нашому випадку туристична сфера. Вони є складною перешкодою і часто тягнуть за собою збитки, додаткові витрати або ж взагалі призводять до деструктивних процесів.

Ключові слова: SWOT-аналіз, туристична сфера, в'їзний та внутрішній туризм, Вінницька область, туристичний потенціал, стратегічний розвиток.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.073

Отримано 03.10.2019

UDC 338.48

THE APPLICATION OF SWOT-ANALYSIS AS THE BASIC CONDITION IN THE FORMATION OF STRATEGY FOR TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT IN VINNITSA REGION

Oleksandr Klochkovskyi; Viktoriia Klochkovska

Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. The problem of the use of potential possibilities of tourism and recreational resources, enterprises of tourism business and historical and cultural potential of Vinnitsa region is considered. It makes possible not only to improve the economic situation, but also affect the social standard of living and infrastructure development in the region. In the context of transformational changes in the economy, the tourism business is promising one in terms of dynamic development and potential profitability, and its direct development in the region results in the state competitiveness growth. The article deals with the strategic development of the tourism industry

in Vinnitsa region and defines the basic condition – analysis of external and internal factors that influence the development of the industry. The maximum use of tourism potential is possible provided that all the factors that can contribute to or retard the growth of the tourism industry are taken into account in detail. The content and impact of strengths and weaknesses, as well as potential opportunities and threats with the subsequent formation of SWOT-analysis matrix are analyzed. The need to use SWOT-analysis as one of the strategic analysis tools that is widely used in foreign practice is emphasized in this article. SWOT analysis is the convenient research tool necessary to understand first and foremost the opportunities and threats, or something beyond our influence. Opportunities is the group of external factors that, under favorable conditions and in our awareness of their content, have positive effect on the development of the investigated phenomenon, and threats is the group of external factors that are dangerous and not influenced or corrected by the object, in our case it is tourism industry. They are the complex obstacle, and often involve losses, additional costs or even result in the destructive processes.

Key words: SWOT-analysis, tourism industry, inbound and domestic tourism, Vinnitsa region, tourism potential, strategic development.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.05.073

Received 03.10.2019

Постановка проблеми. Туристична галузь набуває все більшого значення для розвитку економіки Вінницької області. Становлення внутрішнього і в'їзного туризму має перспективи стати важливим чинником соціально-економічного розвитку області. Основним завданням є формування сучасної конкурентоспроможної туристичної сфери Вінницької області, спроможної задовольнити потреби іноземних та вітчизняних громадян у туристичних послугах [1].

Оптимальне використання потенційних можливостей туристично-рекреаційних ресурсів, підприємств туристичного бізнесу й історико-культурного потенціалу дозволяє не лише поліпшити економічний стан, але й впливає на соціальний рівень життєзабезпечення та розвиток інфраструктури в конкретному регіоні. В умовах трансформаційних змін в економіці України туристичний бізнес є перспективним з погляду динамічності розвитку та потенційної прибутковості. А його безпосередній розвиток у кожному регіоні країни веде до підвищення конкурентоспроможності держави [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам регіонального та національного розвитку сфери туризму присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених та дослідників, як: В. Азар, М. Борушок, С. Васильченко, Г. Ворошилова, В. Гречаник, Л. Гринів, П. Гудзь, Б. Данилишин, М. Долішній, В. Кравців, О. Любіцева, А. Мельник, О. Мілашевська, М. Рутинський, В. Федорченко, В. Цибух та ін. Із наукової точки зору туристичний потенціал досліджується в працях Є. Панкової, В. Стафійчука, М. Мальської, І. Свиди. Значення, особливості та методика проведення SWOT-аналізу розвитку туризму в Україні досліджували О. Коновалова, Г. Копець, Ю. Наврозова, В. Фролова, В. Шиманська та ін.

У більшості наукових досліджень основна увага концентрується на аналізі рекреаційних ресурсів та регіональних особливостях розвитку туристичної сфери. Але при цьому майже відсутні публікації, які б наголошували на необхідності застосування SWOT-аналізу як зручного інструменту визначення сильних і слабких сторін, а також потенційних можливостей і загроз щодо регіонального й національного розвитку індустрії туризму.

Мета дослідження – вивчення поточного стану туристичної діяльності та її роль в економічному житті Вінницької області, проведення SWOT-аналізу галузі з метою визначення стримуючих факторів розвитку та формування стимулів ефективного соціально-економічного розвитку області й визначення пріоритетних тенденцій подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Вінничина традиційно входить до числа областей, що є привабливими з позиції розвитку туристичної сфери. І це не випадково, оскільки географічне положення Вінницької області, в центрі України, сприятливе для її перспективного розвитку як в цілому, так і для туризму зокрема. Воно ж зобумовлює і транзитність території. Вінницьку область перетинають залізниці, які використовуються для міждержавних сполучень: Москва–

Бухарест, Москва–Прага, Москва–Софія, Київ–Будапешт–Любляна–Трієст, Київ–Легніце та ін. Територією області проходять важливі магістралі: Київ–Одеса, Київ–Львів, Харків–Львів, Київ–Кишинів та ін. За щільністю залізничних колій на одну тисячу квадратних кілометрів території область посідає п'яте місце в Україні.

В останні роки у Вінниці відкрито аеропорт, налагоджено повітряне сполучення обласного центру з Києвом, Одесою тощо. Проведенню відпочинку та оздоровленню сприяє помірно-континентальний клімат області.

Вінницька область має досить густу мережу річок, що відносяться до басейну Чорного моря. Головні річки області доповнюються великою кількістю малих річок. Чимало водних ресурсів області зосереджується в ставках і водосховищах. Усі водойми області надають великі можливості для таких видів відпочинку населення, як катання на човнах, катамаранах, купання, водні мандрівки, оздоровчі сонячні та повітряні ванни, рибальство. Цими видами відпочинку можуть скористатися й туристи.

З метою популяризації та підтримки активного туризму Вінницьким туристично-спортивним союзом розроблено 37 нових маршрутів, з них – 10 водних, 6 пішохідних, 6 велосипедних, 8 маршрутів вихідного дня та 1 лижний.

Вінничина багата і якісними мінеральними та прісними підземними водами. Варто при цьому згадати хоча б Хмільницьке родовище мінеральних лікувальних радонових вод, де створено систему курортних оздоровниць, в яких успішно лікуються люди з різноманітними хворобами.

Гарний відпочинок пропонують будинки відпочинку «Гірський» (Могилів-Подільський район) і «Сокілець» на річці Південний Буг та бази відпочинку підприємств і організацій на берегах річок Південний Буг, Дністер, Мурафа, в тому числі на березі водосховища Ладжинської теплоелектростанції біля с. Степашки [3].

Розвідані численні родовища столових вод, на п'яти з яких налагоджений розлив («Регіна», «Княжна», «Шумилівська», «Подільська», «Росяна»).

Для розвитку екологічного туризму, відпочинку та оздоровлення на території області важливе значення мають багаті лісові ресурси окремих районів області, зокрема: Вінницького, Гайсинського, Жмеринського, Іллінецького, Калинівського, Літинського, Піщанського, Троянецького, Тульчинського, Хмільницького, Чечельницького.

Значний рекреаційний потенціал Вінничини складають природоохоронні об'єкти, яких на території області функціонує 338. Це – заповідники, заказники, урочища, пам'ятки природи загальнодержавного та місцевого значення, парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва, створені у XVIII – початку ХХ ст.

Окрім природно-ресурсного потенціалу Вінничина представлена пам'ятками археології, архітектури та містобудування, історії, культури та етнографії, що дбайливо зібрані у музеях міст і сіл області. На сьогодні в області функціонує понад 120 музеїв системи Міністерства культури і туризму України. Із них – 23 державні та 97 самодіяльних, 33 з яких мають звання «Міжнародний». Загалом в області під охорону держави взято близько 3,5 тис. пам'яток.

З метою популяризації туризму на Вінничині, Вінницька обласна рада ініціювала проведення конкурсу «Сім чудес Вінничини». На розгляд журі було представлено 48 найрізноманітніших пам'яток краю, серед яких і були обрані найкращі. Разом з цим, водночас було започатковано номінацію «Перлини Поділля», до якої увійшла ще 21 пам'ятка – духовні святині, палаці та парки, меморіальні музеї, історичні та природні об'єкти Вінничини [3].

В цілому усе це вселяє надію на ефективний розвиток туристичної галузі у Вінницькій області. Але ми розуміємо, що не лише ця група факторів є визначальною у питанні розвитку туристичної сфери, особливо в умовах, які швидко змінюються. Тому вирішили провести облік і оцінити фактори, що сприяють чи гальмують розвиток туризму на Вінничині.

Необхідно зазначити, що найважливішим етапом при формуванні стратегії розвитку туризму в країні (регіоні, місті) є стратегічний і конкурентний аналіз. Одним із інструментів стратегічного аналізу виступає SWOT-аналіз, який широко використовується в зарубіжній практиці корпоративного управління. Цей універсальний метод особливо ефективний при аналізі переваг і недоліків туристичного ринку. SWOT-аналіз допомагає з'ясувати обставини, за яких розвивається туристичний ринок України, збалансувати вплив внутрішніх переваг і недоліків із впливом сприятливих можливостей і загроз. Такий аналіз допомагає визначити не тільки можливості, а й усі доступні переваги над конкурентами [4].

Скорочення SWOT походить від перших літер англійських слів Strengths (сили), Weaknesses (слабкості), Opportunities (можливості), Threats (загрози) [5]. У процесі SWOT-аналізу виявляються загрози та можливості, які можуть виникнути у зовнішньому середовищі, а також сильні та слабкі сторони, якими володіє об'єкт дослідження. Зробивши SWOT-аналіз, можна визначити основну стратегію розвитку туризму в регіоні і конкретні напрямки стимулювання розвитку цієї галузі як високодинамічної, високорентабельної, екологічно чистої, низькоенергоємної. На основі SWOT-аналізу можна пояснити стратегічну інтерпретацію впливу описаних факторів на тенденції в'їзного та внутрішнього туризму [6].

На нашу думку, SWOT-аналіз – це зручний інструмент дослідження, який необхідний для усвідомлення перш за все можливостей та загроз, або того, що знаходиться поза зоною нашого впливу. Можливості – це групи зовнішніх факторів, які за сприятливих умов і у разі нашого усвідомлення їхнього змісту можуть позитивно впливати на розвиток досліджуваного явища, а загрози – це група зовнішніх факторів, що становлять небезпеку і не піддаються впливу і коригуванню з боку об'єкта, у нашому випадку туристична сфера. Вони є складною перешкодою й часто тягнуть за собою збитки, додаткові витрати або ж взагалі призводять до деструктивних процесів.

Нижче наведено деталізований SWOT-аналіз стратегічного розвитку туристичної сфери Вінницької області.

Оцінюючи сильні сторони (Strengths) можемо виділити такі:

1. Наявність історичної спадщини.
2. Сприятливі кліматичні умови.
3. Розмаїття природного ландшафту.
4. Наявність великої кількості пам'яток архітектури.
5. Етнокультурні традиції.
6. Наявність рекреаційних ресурсів для розвитку туристичних дестинацій.
7. Помірно низькі ціни на туристичний продукт.

У цілому перераховані сильні сторони ми можемо вважати нашими конкурентними перевагами й основою для розвитку туристичної галузі.

Перелік слабких сторін (Weaknesses) досить великий, але враховуючи те, що усі вони лежать у площині внутрішніх факторів, маємо потенційну надію, що у разі приділення їм належної уваги вони перейдуть у розряд суттєвих переваг розвитку туристичної галузі. Отже, до слабких сторін ми віднесли:

1. Низький рівень облаштованості дорожньої інфраструктури.
2. Низький рівень санітарно-побутових умов в об'єктах туристичної інфраструктури.
3. Недостатня кількість повноцінних туристичних маршрутів за видами туризму.
4. Байдуже ставлення значної частини населення області до внутрішнього туризму.
5. Низький рівень туристичного іміджу та брендування.
6. Низький рівень доглянутості значної кількості культурних пам'яток та нерозвиненість готельної мережі.
7. Дефіцит фінансових ресурсів.
8. Неадаптованість туристичної інфраструктури до сезонних змін.
9. Проблема утилізації відходів.

Серед ключових можливостей розвитку туристичної сфери (Opportunities) вбачаємо такі:

1. «Майданчик» для розвитку різних видів туризму та формування туристичних маршрутів.
2. Високий рівень інноваційного розвитку Вінницької області.
3. Залучення місцевого населення у сферу надання туристичних послуг.
4. Розуміння місцевої влади щодо необхідності розвитку туристичної сфери.
5. Сприяння органів місцевої влади в необхідності розвитку туристичної сфери.

На сьогодні у Вінницькій області відзначається підйом і розуміння необхідності й доцільності розвитку туристичної сфери, оскільки через її розвиток з'явиться можливість вирішити ряд соціально-економічних проблем: буде забезпечено зайнятість населення, зростуть доходи громадян, зможуть бути запроваджені передові технології у сфері туризму, з'явиться додатковий фінансовий ресурс на благоустрій та розвиток пам'яток природи й архітектури.

Нарешті, група факторів, що гальмують розвиток туристичної галузі й негативно впливають на туристичний потік. Це загрози (Threats):

1. Нестабільна політична ситуація.
2. Ризик техногенних аварій та високий рівень терористичної загрози.
3. Прояв стихійних сил природи.
4. Ризик виникнення епідеміологічних захворювань.
5. Досить високий рівень злочинності й висока аварійність на автошляхах.
6. Значно привабливіші альтернативні напрями туризму за межами регіону.
7. Високий рівень внутрішньої конкуренції.

Перераховані загрози здебільшого носять всеохоплюючий характер і можуть чинити свій негативний вплив і на інші сфери економічного життя області, але деякі з них мають відношення виключно до сфери туризму, їм, на нашу думку, має бути приділена особлива увага.

Узагальнюючи дані, маємо можливість сформуувати матрицю SWOT-аналізу розвитку туристичної сфери Вінницької області й представити її у таблиці 1.

Таблиця 1

SWOT-аналіз стратегічного розвитку туристичної сфери Вінницької області *

Table 1

SWOT-analysis of strategic development of tourism industry in Vinnitsa region*

Сильні сторони (Strengths) внутрішні	Слабкі сторони (Weaknesses) внутрішні
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність історичної спадщини. 2. Сприятливі кліматичні умови. 3. Розмаїття природного ландшафту. 4. Пам'ятки архітектури. 5. Багаті етнокультурні традиції. 6. Наявність рекреаційних ресурсів для розвитку туристичних дестинацій. 7. Помірно низькі ціни на туристичні продукти. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький рівень облаштованості дорожньої інфраструктури. 2. Низький рівень санітарно-побутових умов в об'єктах туристичної інфраструктури. 3. Недостатня кількість повноцінних туристичних маршрутів за видами туризму. 4. Байдуже ставлення значної частини населення області до внутрішнього туризму. 5. Низький рівень туристичного іміджу та брендування. 6. Низький рівень доглянутості значної кількості культурних пам'яток та нерозвиненість готельної мережі. 7. Дефіцит фінансових ресурсів. 8. Неадаптованість туристичної інфраструктури до сезонних змін. 9. Проблема утилізації відходів.

Можливості (Opportunities) зовнішні	Загрози (Threats) зовнішні
<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень інноваційного розвитку області. 2. «Майданчик» для розвитку різних видів туризму та формування туристичних маршрутів. 3. Залучення місцевого населення у сферу надання туристичних послуг. 4. Розуміння місцевої влади необхідності розвитку туристичної сфери. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільна політична ситуація. 2. Ризик техногенних аварій та високий рівень терористичної загрози. 3. Прояв стихійних сил природи. 4. Ризик виникнення епідеміологічних захворювань. 5. Досить високий рівень злочинності й висока аварійність на дорогах. 6. Значно привабливіші альтернативні напрями туризму за межами регіону. 7. Високий рівень внутрішньої конкуренції.

*Джерело: [розроблено авторами].

Висновки. Вінницька область має перспективи стати повноцінним гравцем на ринку туристичних послуг України. У результаті нашого дослідження встановлено, що для стратегічного розвитку туристичної сфери Вінничини важливим є детальне вивчення туристичного потенціалу, окреслення сильних його сторін та можливостей, а також виділення слабких сторін і загроз. Необхідно сконцентрувати увагу на підсиленні й нейтралізації останніх шляхом залучення інвестицій та інновацій у розвиток туристичної та дорожньої інфраструктури, посилювати безпеку, проводячи роз'яснювальну інформаційну роботу з населенням області й формуючи туристичний бренд Вінничини.

Conclusions. Vinnytsia region is promising one to become completely valid in Ukraine tourism services market. As the result of our research it is established that for the strategic development of Vinnytsia tourism industry it is important to investigate in details the tourism potential, outline its strengths and opportunities, as well as identify weaknesses and threats. It is necessary to focus on enhancing and neutralizing the latter by attracting investments and innovations in the development of tourism and road infrastructure, enhancing security, carrying out explanatory-information activities among the citizens of the region and forming Vinnytsia tourism brand.

Список використаної літератури

1. Програма розвитку туризму у Вінницькій області 2017–2020 роки. URL: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/8519-prohrama-rozvytku-turyzmu-u-vinnytskii-oblasti-na-2017-2020-roky>.
2. Шиманська В. В. SWOT-аналіз туристичного комплексу Житомирщини. URL: http://eprints.zu.edu.ua/21766/1/eui_2011_1_32.pdf.
3. Вінничина туристична. URL: <http://www.vin.gov.ua/region/vinnychchyna-turystychna>.
4. Фролова В. Ю. SWOT-аналіз конкурентоспроможності туристичного ринку України. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/10_6.pdf.
5. SWOT-аналіз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7>.
6. Шелеметьєва Т. В. SWOT-аналіз як дієвий інструмент процесу управління розвитком туризму в Україні. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_6/21.pdf.

References

1. Prohrama rozvytku turyzmu u Vinnyts'kiy oblasti 2017–2020 roky. URL: <http://www.vin.gov.ua/invest/rehionalni-prohramy-rozvytku/8519-prohrama-rozvytku-turyzmu-u-vinnytskii-oblasti-na-2017-2020-roky>.
2. Shymans'ka V. V. SWOT-analiz turystychnoho kompleksu Zhytomyrshchyny. URL: http://eprints.zu.edu.ua/21766/1/eui_2011_1_32.pdf.
3. Vinnychchyna turystychna. URL: <http://www.vin.gov.ua/region/vinnychchyna-turystychna>.
4. Frolova V. YU. SWOT-analiz konkurentospromozhnosti turystychnoho rynku Ukrayiny. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/10_6.pdf.
5. SWOT-analiz. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7>.
6. Shelemet'yeva T. V. SWOT-analiz yak diyevyy instrument protsesu upravlinnya rozvytkom turyzmu v Ukrayini. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_6/21.pdf.